

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 19-11-2021 r.

Marcin Wiącek

KMP.572.1.2021.MZ

**Pan
gen. dyw. SG Tomasz Praga
Komendant Główny
Straży Granicznej**

Al. Niepodległości 100
02-514 Warszawa

Szanowny Panie Komendancie,

w dniach 18 – 21 października 2021 r. przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej KMPT) oraz Wydziału Praw Migrantów i Mniejszości Narodowych w Biurze RPO (dalej Wydział Praw Migrantów BRPO) przeprowadzili wizytacje Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Krośnie Odrzańskim (SOC) oraz Tymczasowego Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Wędrzynie (TSOC). Placówki znajdują się w obszarze właściwości Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej. W prowadzonych czynnościach udział wzięła także zewnętrzna ekspertka z zakresu psychologii, członkini Komisji Ekspertów KMPT.

Wizytacje ukierunkowane były m. in. na sprawdzenie warunków detencji i traktowania osób pozbawionych wolności przebywających w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców i na ocenie stanu przestrzegania praw cudzoziemców, wobec których Straż Graniczna podejmuje jakiegokolwiek czynności związane z ich pobytem na terytorium Polski, zwłaszcza w zakresie postępowań w przedmiocie zobowiązania do powrotu i dostępu cudzoziemców w wizytujących ośrodkach do procedur udzielania ochrony międzynarodowej.

W ramach prowadzonych czynności wizytujący przeprowadzili rozmowy z gen. bryg. SG Tomaszem Michalskim - komendantem Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej (NOSG), ppłk. SG Rafałem Potockim – kierownikiem Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców oraz jego zastępcą mjr. SG Markiem Radziukiewiczem. Przedstawiciele RPO dokonali oglądu i pomiaru wybranych pomieszczeń, odbyli również rozmowy grupowe i indywidualne z cudzoziemcami oraz z funkcjonariuszami pełniącymi służbę w wizytowanych miejscach.

Wobec zdiagnozowanych obszarów ryzyka, które prowadzić mogą do poważnych naruszeń podstawowych praw cudzoziemców przebywających we wskazanych powyżej ośrodkach, zdecydowałem się podzielić z Panem Komendantami wstępnymi ustaleniami poczynionymi przez

moich współpracowników. Szczegółowe wnioski i zalecenia przekazane zostaną w późniejszym terminie.

W pierwszej kolejności moje zaniepokojenie budzi problem przeludnienia w wizytowanych placówkach. Z przekazanych informacji do czasu wydania rozporządzenia MSWiA z dnia 13 sierpnia 2021 r. strzeżony ośrodek w Krośnie Odrzańskim przeznaczony był dla maksymalnie 65 osób, pełnoletnich mężczyzn. W czasie wizytacji pojemność SOC wynosiła 97 miejsc, co znacząco wpłynęło na ograniczenie przestrzeni życiowej umieszczonych tam cudzoziemców, którzy z uwagi na zwiększone potrzeby lokalowe umieszczani byli także w monitorowanych celach wchodzących w skład pomieszczenia dla osób zatrzymanych. Należy także podkreślić, iż w dniu 21 października br. w SOC przebywało 99 osób, co wskazuje na przekroczenie maksymalnej pojemności ośrodka.

Pracownicy BRPO z zaniepokojeniem odebrali także informację, iż pojemność tymczasowego ośrodka dla cudzoziemców, utworzonego na terenie poligonu wojskowego w Wędrzynie, określona została na 600 osób. Planowane było także otwarcie na terenie TSOC izolatorium przeznaczonego dla maksymalnie 150 cudzoziemców poddanych kwarantannie w związku z pandemią COVID-19. Zgodnie z przekazanym stanem ewidencyjnym, w dniu 19 października br. w TSOC przebywało 434 cudzoziemców. Niemniej jednak wskazana liczba sukcesywnie rosła i z uwagi na rozpoczęcie 20 października doprowadzenie łącznie 120 dorosłych mężczyzn przebywających uprzednio w Strzeżonym Ośrodku w Kętrzynie, zgodnie z przewidywaniami ośrodek w Wędrzynie miał zostać zapełniony w ciągu kilku następnych dni.

Z uwagi na powyższe wdzięczny będę za przekazanie danych statystycznych dotyczących obecnego zaludnienia placówek w Krośnie Odrzańskim i Wędrzynie. Mając również na uwadze, iż wskazane ośrodki są jedynymi w kraju o profilu męskim, zwracam się o udzielenie informacji na temat podjętych po dniu 21 października 2021 r. lub planowanych decyzji o zwiększeniu potencjału w/w jednostek, ewentualnie o utworzeniu nowego strzeżonego ośrodka dla mężczyzn.

Moje zastrzeżenia budzą także warunki bytowe w ośrodkach, które przedstawiciele Biura RPO określili jako złe dla SOC i bardzo złe w TSOC. Wizytujący ujawnili m.in. obecność krat zewnętrznych w oknach sypialni cudzoziemców, co stoi w sprzeczności z obowiązującymi przepisami (zdziwienie powodują zwłaszcza panele kratowe zainstalowane w oknach pomieszczeń mieszkalnych w Wędrzynie, które z jednej strony potęgują penitencjarny wizerunek placówki, nie stanowiąc jednocześnie realnego zabezpieczenia). W ośrodku w Krośnie Odrzańskim dostrzeżono także m.in., iż instalacje sanitarne nie zapewniają dostatecznej intymności korzystającym z nich osobom.

Ze szczególnym niepokojem odebrałem informacje na temat warunków, w których przebywali cudzoziemcy umieszczeni w tymczasowym ośrodku w Wędrzynie. Rozumiejąc obecną dynamikę wzrostu liczby imigrantów kierowanych przez sądy do ośrodków detencyjnych i związany z tym pośpiech towarzyszący tworzeniu nowych miejsc, zaznaczyć należy, iż standardy

w placówkach nie mogą godzić w określoną w art. 30 Konstytucji RP zasadę poszanowania godności ludzkiej. Z obserwacji przedstawicieli RPO wynika, iż TSOC wyglądem przypomina zakłady karne, co nie przystaje do charakteru placówki oraz sytuacji prawnej osób w niej przebywających. Wizytujący odnotowali także zasięki typu Concertina znajdujące się na dostępnych dla cudzoziemców, niewielkich placach spacerowych. Rozwiązanie takie stanowi realne zagrożenie dla bezpieczeństwa zarówno umieszczonych tam osób, jak i pełniących służbę funkcjonariuszy.

Z ustaleń pracowników BRPO wynika także, że przebywający w TSOC cudzoziemcy nie mieli świadomości, iż placówka znajduje się na terenie czynnego poligonu wojskowego, w związku z czym ogromny stres wzbudzały w nich słyszane na co dzień odgłosy strzałów i eksplozji, towarzyszące ćwiczeniom. W tym kontekście zauważyć należy, że wśród skierowanych do ośrodka w Wędrzynie są także osoby, które opuściły kraj pochodzenia w związku z toczącymi się tam konfliktami zbrojnymi. W ich przypadku opisane powyżej okoliczności prowadzić mogą do pogłębienia traumy i pogorszenia stanu psychicznego, co w efekcie prowadzić może m.in. do przejawiania postaw agresywnych.

Mając na względzie wskazane problemy, zwracam się do Pana Komendanta o podjęcie pilnych działań ukierunkowanych na poprawę warunków detencji w placówkach w Krośnie Odrzańskim i Wędrzynie, a zwłaszcza na przyjęcie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo zarówno cudzoziemców, jak i funkcjonariuszy Straży Granicznej. Proszę także o przekazanie informacji na temat wdrożonych dotychczas i zaplanowanych rozwiązań w tym zakresie.

Korzystając z okazji, przekazuję na ręce Pana Komendanta wyrazy uznania dla Komendanta Nadodrzańskiego Oddziału SG, kadry kierowniczej Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Krośnie Odrzańskim i podległej placówki w Wędrzynie, oraz dla funkcjonariuszy i funkcjonariuszek SG pełniących służbę w wizytowanych ośrodkach. Ich zaangażowanie i profesjonalizm są szczególnie istotne w tym trudnym momencie.

Jednocześnie zwracam uwagę Pana Komendanta, iż w toku prowadzonych czynności **wizytujący otrzymali niepokojące sygnały dotyczące problemów kadrowych** związanych z nagłym zwiększeniem liczby cudzoziemców przebywających w ośrodku w Krośnie Odrzańskim i utworzeniem tymczasowej placówki w Wędrzynie. Co prawda do wykonywania obowiązków służbowych w Wędrzynie oddelegowani zostali funkcjonariusze SG z innych oddziałów (w dniu rozpoczęcia wizytacji były to 73 osoby), natomiast nie jest to liczba zapewniająca odpowiednie wykonywanie zadań i zabezpieczenie placówek. Funkcjonariusze, z którymi rozmawiali przedstawiciele RPO wskazywali na przeciążenie obowiązkami, przemęczenie i nadmierny stres. Utrzymująca się sytuacja i brak perspektyw na zmiany w dającym się przewidzieć czasie skutkują

problemami zdrowotnymi funkcjonariuszy i obniżonym nastrojem wśród funkcjonariuszy. Trzeba mieć również na uwadze, iż szczególnie obciążeni są pracownicy pionu administracyjnego, którzy odpowiadają za prowadzenie dokumentacji łącznie ok. 700 osób, a także sekcji edukacyjnej. W przypadku tych działów nie przewidziano bowiem dotychczas żadnego wsparcia kadrowego.

Mając na względzie, iż sytuacja kadrowa zawsze pozostaje w korelacji z warunkami detencji i sposobem traktowania osób pozbawionych wolności, w mojej ocenie konieczne jest zapewnienie większego wsparcia, także na poziomie psychologicznym, funkcjonariuszom pełniącym służbę w SOC i TSOC. **Zwracam się zatem do Pana Komendanta o podjęcie działań w tym zakresie i przekazanie mi informacji o stanie ich realizacji.**

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Komendant Oddziału Nadodrzańskiego Straży Granicznej